

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Люба Спасова, Институт по философия и социология при БАН

Относно: Дисертационен труд на Атанасия Константинопулу на тема „Социални мрежи и медийна грамотност на младите хора в Гърция“, за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма по Социология

Обща характеристика и актуалност

Настоящият дисертационен труд изследва изключително важната и актуална тема за медийната грамотност на младите хора, като я разглежда през няколко основни изследователски въпроса, произтичащи от схващането за наличие на фундаментална разлика между дигиталните умения, разбирани като „техническата способност за използване на платформи“ и критичната медийна грамотност – „аналитичните умения за оценка на съдържанието и разбирането на механизмите зад цифровата комуникация“.

Дисертацията изследва връзката между употребата на социални мрежи и нивото на медийна грамотност сред млади хора в Гърция. Тя идентифицира най-популярните платформи и модели на използване, оценява ключови умения като преценка на достоверност, разбиране на алгоритми и дигитални механизми, и анализира дали социалните медии се използват за образователни цели. Освен това, изследването разглежда въздействието върху комуникационните практики и отношения, включително и родителски перспективи. Обсъжда рисковете и възможностите и предлага насоки за интегриране на медийна грамотност в образователната система — както в училищата, така и във формацията. Тази тема е особено важна за образователната политика и за борбата с дезинформацията и рискованите онлайн поведения. Възможността да се фокусира върху гръцкия контекст придава допълнителна стойност за сравнителните европейски анализи.

Дисертацията е в обем 196–197 страници и включва увод, три глави, приложения (два въпросника), 56 таблици и 61 графики; библиографията съдържа 154 източника.

Докторантката е публикувала четири научни текста по темата на дисертацията, което осигурява необходимата апробация на резултатите и е изпълнила критериите на ЗРАСРБ и ЮЗУ „Неофит Рилски“ за апробиране на тезите.

Текстът е изграден с научна дисциплина и логика: от прецизно дефиниране на понятията (социални мрежи, критична медийна грамотност), през анализ на контекста в Гърция, до собствено емпирично изследване сред младежи и родители.

Първата глава изгражда теоретичната рамка, като дефинира и типологизира социалните медии (Web 2.0), проследява тяхната еволюция до сложни социотехнически екосистеми и прави преглед на водещите платформи (Facebook, Instagram, Snapchat, YouTube, X/Twitter, TikTok) и мотивите за ползване (принадлежност, самопредставяне, търсене на информация). Тя обобщава ползите и рисковете за комуникацията, межличностните отношения, семейната динамика, образованието и публичната сфера, като отчита ролята на личностните черти и алгоритмичната среда, както и специфичните тенденции в гръцкия контекст.

Втората глава представя гръцкия контекст, като анализира пресечната точка между социалните мрежи и дистанционното обучение (ускорено от COVID-19), очертавайки едновременно ползи — гъвкавост, достъп до ресурси и сътрудничество, и рискове като разсейване, информационно претоварване и неравен цифров достъп. Тя задълбочава понятието „медийна грамотност“ (критичен анализ, алгоритми, реклама, етика) и прави преглед на гръцките политики и инициативи, показвайки, че интегрирането ѝ в учебните програми остава фрагментирано и зависи от отделни училища и учители. Резултатът от анализа подчертава спешната нужда от систематична медийна грамотност и подготовка на преподаватели, като служи като своеобразен мост между общата теория в първа глава и емпиричното изследване в следващата.

Третата глава представя емпирично изследване: две онлайн анкети - с младежи (18–25 г.) и с родители - които измерват употребите на социални мрежи, критичните елементи на медийната грамотност и образователните практики. Данните показват

многочестата ежедневна употреба (Instagram, YouTube, TikTok), при която образователните цели остават второстепенни, а критичните умения са непостоянни: рядка верификация на източници, слаба осведоменост за алгоритми/спонсорирано съдържание и непълноценно управление на поверителността. Въздействието върху ученето и отношенията е двойствено (подкрепа и сътрудничество спрямо разсейване и повърхностни връзки), докато родителите изразяват тревоги и по-често прибегват до ограничителни, отколкото до подкрепящи стратегии. Заключение: аргументира необходимостта от системна медийна грамотност и по-структурирано включване на социалните медии в образованието, както и от междупоколенческа подкрепа.

Резултатите от изследването, въпреки че не са представителни, ясно показват разминаване между „технически умения“ и критично потребление сред младите хора в Гърция. Социалните медии предлагат както ползи - като комуникация, учене и творчество - така и рискове - като разсейване, влошено внимание и по-повърхностни отношения. Родителите често изразяват тревоги и залагат на ограничителни, а не подкрепящи стратегии. Необходим е спешен подход за въвеждане на систематично образование по медийна грамотност в формална и неформална среда, както и допълнителни, включително лонгитюдни, изследвания за оценка на ефективността на подобрителните интервенции.

Научни и научно приложни приноси на дисертационния труд

Съгласна съм с дефинираните в автореферата приноси моменти на дисертационния труд. С риск частично да повтора някои от посочените от авторката приноси, бих извела и следните **оригинални приноси**, обобщаващи достиженията на представената работа:

- **Разширяване на изследователското поле и създаване на ново знание**

Дисертацията предоставя контекстуализирани емпирични данни за Гърция (кохорта 18–25 г.), като картографира модели, мотивации и ефекти от употребата на социални мрежи и показва системен разрыв между дигитална флуентност и критична медийна грамотност.

- **Интердисциплинарен подход**

Работата интегрира социология на комуникациите и образованието, медийни изследвания и педагогика, за да изгради консистентна теоретична рамка за критична медийна грамотност (верификация, алгоритмична осведоменост, рекламна грамотност, поверителност).

- **Методологически принос**

Въвежда двуперспективен дизайн (младежи и родители) и ясно операционализирани измерители на критични компетентности; описва прозрачно етичните процедури и ограничителите, като очертава път за разработване на композитен индекс и за бъдещи лонгитюдни/квазиекспериментални оценки на интервенции.

- **Емпиричен принос**

Документира ясно разликата между самооценка и действителна онлайн грамотност, разкрива двойствените ефекти върху учене и взаимоотношения на онлайн платформите, както и очертава родителските стратегии (преобладаващо рестриктивни), които осветяват междупоколенческия разрыв в дигиталните умения.

Забележка за обхват: приносите са валидни за онлайн извадка на принципа на отзовалите се. Авторката коректно отчита това и очертава реалистични посоки за разширяване на доказателствената база.

- **Приложен/политически принос**

Идентифицира пропуски в политиките и практиките по медийна грамотност в Гърция и предлага конкретни насоки: разработване на учебни модули, обучение на учители, подкрепа за родителска медиация, целенасочено използване на социалните медии в образованието.

Критични бележки, препоръки и въпроси

Имам две по-съществени забележки към концептуалната логика и емпиричната реализация, които излизат извън констатираните от самата авторка ограничения на изследването:

1. Липсата на данни от качествени методи – интервюта или фокус-групи оставя някои от изследователските въпроси без отговор. Включването им би укрепило изследването, като ще позволи да се разкрият механизмите зад разрыва между увереност и реални практики и да се обясни логиката на родителската реакция и стратегия за

ограничаване. Така ще се постигне триангулация с количествените резултати и по-убедителна аргументация за нуждата от целенасочени образователни интервенции.

2. Обхватът на изследването е ограничен до лица от 18 до 25 години, което според мен не е достатъчно добре обосновано. Вероятно това решение е продиктувано от желание да се избегнат етичните пречки пред изследвания с непълнолетни, като същевременно се изследват хора, които са все още максимално близо до периодите на обучение. В същото време обаче по този начин извън изследването остават подрастващите младежи и децата, които са фокус на теориите и данните в първа и втора глава на дисертацията.

Освен това, както е отбелязано от самата авторка, формирането на извадката на принципа на отзовалите се води до систематични изкривявания на данните (макар и то теоретично да би могло да влияе като намалява ефекта на наблюдаваните феномени поради свръхпредставителност на по-образовани, „градски тип“ и по-активни онлайн млади хора). Ето защо, бих препоръчала при евентуално бъдеще изследване да се използва стратифицирана извадка с квоти по регион, пол, образование като данните се претеглят *ex post* или изследването да се проведе чрез директна анкета в училища, отново подбрани по извадков метод.

Въпреки посочените слабости, авторката ясно и коректно отчита най-съществената — систематичното изкривяване, произтичащо от типа извадка, което свидетелства за изследователска зрялост и висока научна етика. Именно тази рефлексивност „превръща дефекта в ефект“, поради което не считам горепосочените забележки за основание за отрицателна оценка, а по-скоро за препоръка към бъдещо изследване.

Имам и въпрос към докторантката: На база отчетения разрыв между нереална самооценка и реални способности за критично възприемане на онлайн съдържание - какви конкретни педагогически интервенции бихте препоръчала и, по-важно - как бихте измерила ефекта им?

Заклучение

Дисертационният труд на Атанасия Д. Константинопулу е задълбочено, методологически коректно и релевантно изследване, което адресира важна социална тема с ясно формулирани изводи и практически насоки. Научните и научно-приложните

приноси са убедителни, а ограниченията са прозрачно отчетени и очертават перспектива за плодотворно доразвитие.

С оглед на изложеното препоръчвам на Научното жури да присъди на кандидатката образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма „Социология“.

23.09.2025 г.

Благоевград

Доц. д-р Люба Спасова

OPINION

From: Assoc. Prof. Dr. Lyuba Spasova, Institute of Philosophy and Sociology, Bulgarian Academy of Sciences

Regarding: Dissertation by Athanasia Konstantopoulou, titled “*Social Networks and Media Literacy among Young People in Greece*,” submitted for the award of the educational and scientific degree Doctor in Professional Field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Studies, Doctoral Programme in Sociology

General characteristics and relevance

The dissertation explores a crucial and timely topic - youth media literacy - by examining key research questions based on the fundamental difference between digital skills (the *ability to technically* operate platforms) and critical media literacy (the *skill* to analyze content and understand the underlying mechanisms of digital communication).

The study explores the connection between social network use and media literacy levels among young people in Greece. It highlights the most popular platforms and usage patterns, evaluates key skills such as credibility assessment and understanding algorithms and digital mechanisms, and examines whether social media are used for educational purposes. It also looks at the effects on communication practices and relationships, including parental views. The dissertation discusses both risks and opportunities and suggests ways to incorporate media literacy into the education system, in both formal and informal settings. This topic is especially relevant for education policy and addressing disinformation and risky online behaviors. Focusing on the Greek context provides valuable insights for broader European comparisons.

The thesis spans 196–197 pages and includes an introduction, three chapters, appendices (two questionnaires), 56 tables, and 61 figures; the bibliography lists 154 sources. The doctoral candidate has published four scholarly works on the topic, ensuring the dissemination and validation of results and thus fulfilling the criteria of the Law on the

Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ZRASRB) and South-West University “Neofit Rilski” for dissertation-related publications.

The manuscript is organized with academic discipline and logic: from a precise definition of key concepts (social networks, critical media literacy) through an analysis of the Greek context to original empirical research among youth and parents.

Chapter One establishes the theoretical foundation by defining and typologizing social media (Web 2.0), tracing their development into complex socio-technical systems, and reviewing the leading platforms (Facebook, Instagram, Snapchat, YouTube, X/Twitter, TikTok) along with motives for use (belonging, self-presentation, information seeking). It consolidates the benefits and risks for communication, relationships, family dynamics, education, and the public sphere, considering personality traits, algorithmic environments, and Greek-specific trends.

Chapter Two explores the Greek context by analyzing how social media and distance learning intersect, especially accelerated by COVID-19. It outlines both benefits - such as flexibility, access to resources, and collaboration - and risks like distraction, information overload, and unequal digital access. The chapter also expands on the concept of “media literacy” (covering critical analysis, algorithms, advertising, and ethics) and reviews Greek policies and initiatives, revealing that integration into curricula remains fragmented and depends on individual schools and teachers. The analysis emphasizes the urgent need for comprehensive media literacy and teacher training, acting as a link between the broad theories in Chapter One and the empirical study that follows.

Chapter Three presents the empirical research: two online surveys - of young people (18–25) and of parents, measuring social-media use, key elements of media literacy, and educational practices. The data show very frequent daily use (Instagram, YouTube, TikTok), with educational goals remaining secondary and critical skills inconsistent: rare source verification, low awareness of algorithms and sponsored content, and subpar privacy management. The impact on learning and relationships is twofold - support and collaboration versus distraction and superficial ties - while parents express concerns and more often adopt restrictive rather than supportive strategies. The chapter concludes with arguments for systematic media literacy education, a more structured inclusion of social media in education, and intergenerational support.

Although not representative, the results clearly show a gap between “technical skills” and critical consumption among young people in Greece. Social media provide benefits (communication, learning, creativity) but also pose risks (distraction, reduced attention, more superficial relations). Parents often express concerns and rely on restrictive rather than supportive approaches. There is an urgent need to implement systematic media-literacy education in both formal and informal settings, as well as additional - including longitudinal - studies to assess the effectiveness of intervention efforts.

Scientific and applied contributions of the dissertation

I agree with the contributions defined in the author’s abstract. I would highlight the following **original contributions**, which summarise the achievements of the work:

- ***Expanding the research field and creating new knowledge***

The dissertation provides contextualised empirical data for Greece (cohort 18–25), mapping patterns, motivations and effects of social-media use, and demonstrating a systematic gap between digital fluency and critical media literacy.

- ***Interdisciplinary approach***

The work integrates sociology of communication and education, media studies, and pedagogy to build a coherent theoretical framework for critical media literacy (verification, algorithmic awareness, advertising literacy, privacy) in a youth context.

- ***Methodological contribution***

It introduces a dual-perspective design (youth and parents) with clearly operationalised measures of critical competences; ethical procedures and limitations are transparently reported, outlining a path towards a composite index and future longitudinal/quasi-experimental evaluations of interventions.

- ***Empirical contribution***

It clearly documents the gap between self-assessment and actual online literacy, reveals the dual effects of platforms on learning and relationships, and outlines parental strategies (predominantly restrictive) that illuminate the intergenerational digital divide.

Scope note: these contributions pertain to an online, self-selected sample; the author acknowledges this and outlines realistic directions for expanding the evidence base.

- ***Applied/policy contribution***

It points to gaps in policy and practice on media literacy in Greece and proposes concrete directions: development of curricular modules, teacher training, support for parental mediation, and targeted educational uses of social media.

Critical remarks, recommendations, and a question

I have two more substantive remarks on the conceptual logic and empirical execution, beyond the limitations already acknowledged by the author:

1. **Absence of qualitative data:** The lack of qualitative data from interviews or focus groups leaves some research questions only partially answered. Including them would strengthen the study by revealing mechanisms behind the gap between confidence and actual practices and by explaining the logic of parental responses and restriction strategies. This would help triangulate the findings with the quantitative results and provide a stronger case for targeted educational interventions.

2. **Scope of the study (age range):** The focus on 18–25-year-olds is not sufficiently justified. While it likely avoids ethical issues with minors and stays close to periods of formal education, it excludes adolescents and children - key groups in the theories and data in Chapters One and Two.

Additionally, as the author herself notes, a **self-selected convenience sample** causes systematic distortions (potential over-representation of more educated, urban, and digitally active youth). Therefore, I recommend that future research use a stratified sample with quotas by region, gender, and education, apply ex post weighting, or be conducted through in-school surveys based on a sampling design.

The author clearly and correctly identifies the most significant critical remark and weakness of the text – the systematic bias resulting from the sampling method - which shows research maturity and high scientific ethics. This reflexivity effectively “turns a defect into an effect,”

and therefore I do not see the above remarks as reasons for a negative evaluation, but rather as suggestions for future work.

Question to the candidate: Given the observed gap between inflated self-assessment and actual abilities for critical reception of online content, which specific pedagogical interventions would you recommend and—more importantly—how would you measure their effect?

Conclusion

The doctoral dissertation of Athanasia D. Konstantopoulou is a thorough, methodologically sound and relevant study that addresses an important social issue with clear findings and practical guidance. Its scientific and applied contributions are convincing, and the limitations are transparently reported, outlining a perspective for fruitful further development.

In view of the above, I recommend that the Scientific Jury award the degree of Doctor in Professional Field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Studies, Doctoral Programme in Sociology.

23.09.2025

Blagoevgrad

Assoc. Prof. Dr. Lyuba Spasova